

Cải cách hành chính - một đòi hỏi tất yếu cho sự phát triển ở các địa phương

LÊ VĂN BÌNH*

Từ nhiều thập kỷ qua, các quốc gia khác nhau trên thế giới đều có phương pháp tiếp cận riêng, tự lựa chọn cho mình một con đường phù hợp để thực hiện tiến trình cải cách nền hành chính. Mặc dù vậy, các quốc gia đều hướng đến mục tiêu gần giống nhau cần đạt đến đó là: xây dựng một nền hành chính gọn nhẹ, phù hợp, không cản trở cho sự phát triển. Thực tiễn cho thấy nhiều nước đã rất thành công trên hầu hết các lĩnh vực của đời sống xã hội, mà nền hành chính năng động, sáng tạo là động lực cực kỳ quan trọng cho quá trình này.

Ở Việt Nam, đồng thời với việc chuyển đổi cơ chế quản lý kinh tế từ mô hình kế hoạch hóa tập trung sang mô hình thị trường có sự quản lý của Nhà nước theo định hướng xã hội chủ nghĩa, đòi hỏi phải có một nền hành chính phù hợp với xu thế phát triển mới. Xây dựng một nền hành chính gọn nhẹ, có đầy đủ hiệu lực và hiệu quả cao là điều mà Chính phủ luôn mong muốn tìm cách đạt đến.

Ngay những ngày đầu trong công cuộc đổi mới đất nước, Đảng và Nhà nước ta đã kịp quan tâm đến vấn đề cải cách hành chính. Trong văn kiện Đại hội Đảng toàn quốc lần thứ VI (1996) đã xác định rõ: “để thiết lập cơ chế quản lý mới, cần thực hiện một cuộc cải cách lớn về tổ chức bộ máy của các cơ quan”. Chủ trương này tiếp tục được nhấn mạnh và làm rõ hơn trong các văn kiện Đại hội Đảng toàn quốc lần thứ VIII, IX và các Nghị quyết của ban chấp hành Trung ương Đảng cũng như của Chính phủ: “tiếp tục xây dựng và hoàn thiện nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam, trọng tâm là cải cách một bước nền hành chính”. Đặc biệt, ngày 17-9-2001 Thủ tướng Chính phủ đã có Quyết định số 136/2001/QĐ-TTg về “Phê duyệt Chương trình tổng thể cải cách hành chính Nhà nước giai đoạn 2001-2010. Như vậy, ở nước ta, cải cách hành chính là vấn đề vừa mang ý nghĩa lý luận, vừa mang ý nghĩa thực tiễn hết sức quan trọng.

* Lê Văn Bình, Văn phòng UBND tỉnh Ninh Thuận.

Thực hiện chủ trương nêu trên, vào những năm cuối cùng của thập kỷ 20, nhiều địa phương trong cả nước như Thành phố Hồ Chí Minh, Hà Nội, Huế, Hải Phòng, Bình Dương, Nam Định, Quảng Ninh, Đà Nẵng, Quảng Nam... đã kịp đặt những bước đi đầu tiên và tiến khá dài trên chặng đường cải cách hành chính. Con đường này thật cam go nhưng cũng thu được những thành tựu bước đầu đáng khích lệ. Mặc dù cả về mặt lý luận lẫn thực tiễn chưa được đúc kết một cách khoa học và đầy đủ, tuy vậy kết quả cải cách hành chính ở nhiều địa phương đã đáp ứng được nhu cầu bức xúc, đại bộ phận nhân dân đồng tình ủng hộ, thực tế đó cũng chỉ ra rằng: Song hành với quá trình phát triển nói chung, phải có một nền hành chính gọn nhẹ, năng động, trong sạch và phù hợp chứ không phải trì trệ, chông chéo, cứng nhắc vẫn còn ngự trị trong hệ thống hành chính một số địa phương như hiện nay.

Thử tìm một số nguyên nhân của những rào cản chưa thành công trong công cuộc cải cách hành chính ở các địa phương

Có lẽ, một số địa phương chưa tập trung nguồn lực, trí tuệ để đảm bảo điều kiện cần và đủ cho thành công của cải cách hành chính. Xuyên suốt tiến trình phát triển kinh tế - xã hội trong những năm qua, cải cách hành chính chưa được đặt đúng tầm và vị trí nó. Điều này phụ thuộc rất nhiều vào các nhà lãnh đạo, các nhà quản lý cả về mặt tư duy lẫn hành động.

Cải cách hành chính là chương trình lâu dài, phức tạp và khá nhạy cảm. Do vậy, khi triển khai, nội dung cụ thể và con đường đi phù hợp với tình hình thực tế của địa phương chưa được lựa chọn xác định một cách rõ ràng, trong khi chúng ta chưa có mô hình cải cách hành chính định sẵn áp dụng cho tất cả các địa phương.

Một số địa phương không dồi dào về nguồn nhân lực và kinh phí, trong khi các nhà tham mưu đưa ra kế hoạch cải cách hành chính bước đầu quá lớn, chưa lượng hoá được mong muốn với khả năng hiện thực do vậy tính thuyết phục chưa cao dẫn đến không được chuẩn y để thực thi trong thực tế.

Đó đây ở nhiều địa phương trong cả nước đã có những mô hình cải cách hành chính khá thành công nhưng các địa phương khác chưa kịp tiếp cận, trao đổi và học tập, những kinh nghiệm thực tiễn quý báu để áp dụng cho địa phương mình.

Xin mạnh dạn trao đổi góp thêm đôi điều về cải cách hành chính của các địa phương trong thời gian đến

Trước hết cần đặt lại vấn đề cải cách hành chính ở mỗi địa phương một cách "nghiêm túc" và kiên quyết hơn. Vấn đề này không chỉ biểu hiện trong tư duy, nhận thức mà phải thể hiện bằng hành động thực tiễn từ hai phía Nhà nước và công dân bởi hai lẽ: Đây là chủ trương quan trọng, nhất quán lâu dài của Đảng, Nhà nước mà nhiệm vụ của địa phương phải thực thi một cách có hiệu quả. Lẽ thứ hai: Đây là một đòi hỏi tất

yếu khách quan cho quá trình phát triển chung, nếu không thực hiện tốt e rằng nguy cơ tụt hậu sẽ không tránh khỏi, điều mà nhà nước và nhân dân không hề mong đợi.

Phải xác định rõ nội dung và con đường phù hợp cho tiến trình cải cách hành chính, đi từ đơn giản đến phức tạp, từ hẹp đến rộng, từ nông đến sâu. Có thể mượn tượng hệ thống hành chính của tỉnh như một cây cổ thụ có rễ, gốc, thân và cành (ngọn). Muốn lần vào hệ thống này phải bắt đầu từ đâu? phải tạo bước đi bắt đầu từ ngọn đến gốc hay là từ gốc đến ngọn, con đường nào dễ tiếp cận hơn và phù hợp với tâm và khả năng thực tế của địa phương, buộc chúng ta phải lựa chọn.

Sự cần thiết phải tổ chức một số cuộc hội thảo, tọa đàm chuyên đề cải cách hành chính ở các địa phương để tập hợp và thu hút trí tuệ của những nhà tham mưu, những người am hiểu, tâm huyết trong tỉnh, đồng thời mời và tranh thủ ủng hộ của các chuyên gia cải cách hành chính ngoài tỉnh nhằm xác định hướng đi đúng phù hợp tìm ra lời giải cho bài toán "gai góc" cải cách hành chính của các địa phương trong thời gian đến.

Một nội dung không thể không đề cập cho thành công của cải cách hành chính là hiệu quả và chất lượng thực thi công vụ của cán bộ công chức. Vấn đề này cần phải được cải thiện thực chất bằng việc

phân định thật rõ chức năng, nhiệm vụ và quyền hạn để cán bộ công chức biết mình đang ở đâu, phải làm gì và làm như thế nào nhằm hạn chế tình trạng lạm quyền và quan liêu như một căn bệnh bẩm sinh thường có trong các cơ quan công quyền. Quan trọng hơn, phân định được điều này sẽ tránh đi sự chồng lấn và không làm mờ đi ranh giới nhiệm vụ giữa cán bộ công chức góp phần làm "bớt hơi" trạng thái "lạnh cảm" khá phổ biến hiện nay của cán bộ công chức đối với công vụ. Nhiệm vụ đã được phân định và giao một cách cụ thể nhưng cũng phải được kiểm soát thật chặt chẽ để kịp thời điều chỉnh hành vi công vụ của cán bộ công chức theo đúng quy định đồng thời là cơ sở làm thước đo đánh giá mức độ thực thi công cụ. Vấn đề đạo đức cán bộ công chức trong hành sự công vụ theo phương châm "phục vụ" chứ không phải "cai trị" phải được xiết chặt đồng thời đánh giá chuẩn xác "sản phẩm đầu ra" quá trình hoạt động của cán bộ công chức trên tinh thần khách quan, toàn diện và phát triển.

Vấn đề nguồn lực (nhân lực và kinh phí) cho cải cách hành chính là yếu tố quan trọng góp phần quyết định cho việc thành công hay thất bại, vấn đề này phải được xem xét quyết định mang tính đột phá trước khi nói đến đột phá trong lĩnh vực cải cách hành chính.

(Phần tiếp theo)